

A NEMZETI FEGYVERZETI IGAZGATÓ

Fenyvesi Károly¹

Ebben a cikkben a Magyar Honvédség, azon belül is szűkebb értelemben a Honvédelmi Minisztérium azon szervezeti elemeit és feladatait kívánom elemezni, amelyek kapcsolatosak a nemzeti fegyverzeti igazgató feladatkörével, tevékenységével. Egy korábbi írásomban négy NATO tagország védelmi minisztériumait vizsgáltam hasonló céllal. ***Az összehasonlíthatóság kedvéért ugyanazon szempontok alapján elemzem a Honvédelmi Minisztériumot is, így nevezetesen a következők szerint:***

- A nemzeti fegyverzeti igazgató helye, szerepe, jogállása, feladatai a honvédelmi minisztérium szervezetében.
- A nemzeti fegyverzeti igazgatót közvetlenül segítő és támogató szervezeti elemek.
- A különböző szintű CNAD² és WEAG³ (EU⁴) alárendeltségű bizottságokba mely szervezetektől vannak a képviselők kijelölve?

Felhasználva a 3 éves NATO Központban megszerzett tapasztalataimat ezt olyan szempontból is elemezni kívánom, hogy a magyar gyakorlat, hogyan felel meg a szövetségi kötelezettségeinknek és a nemzeti feladatok ellátásának. ***(A CNAD alárendelt bizottságait az 1. ábra, a WEAG bizottságait a 2. ábra tartalmazza.)***

Ezt követően pedig összehasonlítást kívánok tenni, egy korábbi írássom alapján (nyomdai előkészítés alatt), arra vonatkozólag, hogy a Magyar Honvédségben alkalmazott megoldás, mennyire esik egybe, illetve tér el más NATO országok ezen a területen alkalmazott gyakorlatától. Az értékeléshez, elemzéshez szükséges NATO ilyen irányú feladatrendszerét ***„A NATO-ban használt „defence support” – védelmi támogatás***

¹ Fenyvesi Károly mk. ezredes, volt HM nemzetközi fegyverzeti koordinátor.

² CNAD – Conference of National Armaments Directors – Nemzeti Fegyverzeti Igazgatók Konferenciája.

³ WEAG – Western European Armaments Group – Nyugat-Európai Fegyverzeti Csoport.

⁴ EU -Európai Unió, ***az EU-val kapcsolatos feladatok most kezdenek beintegrálódni.***

fogalmának magyar értelmezése” című írásomban részletesen kifejtetem. (Nemzetvédelmi Egyetemi Doktorandum – 2002. 3. szám p. 20-41.– ZMNE - ISSN 1588-2233 –).

1. A magyar nemzeti fegyverzeti igazgató helye, szerepe

Az érvényben lévő szabályozás szerint, *a Magyar Köztársaság Honvédelmi Minisztériumában (a nemzeti fegyverzeti igazgató) feladatkör (angolul rövidítve NAD⁵) ellátására a HM⁶ védelemgazdasági helyettes államtitkár (továbbiakban HM VGHÁT) van kijelölve (lásd a Honvédelmi Minisztérium felső szintű vezetésének felépítése, 3. ábra),* vagyis a *feladatot ellátó személy helyettes államtitkár besorolású.* A munkaköri jegyzékben (közismertebb néven állománytáblában) a nemzeti fegyverzeti igazgató nincs külön megnevesítve, hanem egy a honvédelmi miniszter által aláírt, és a NATO illetékes főtítkárhelyetteséhez megküldött, megbízás, illetve felhatalmazás alapján látja el a mindenkori HM VGHÁT ezt a feladatot. A megbízáshoz kapcsolódó feladatokat a NATO CNAD bizottságának szervezeti és működési szabályzata (angolul rövidítve TOR⁷), a jog és hatásköröket a vonatkozó HM utasítások [*a honvédelmi miniszter 15/1999. (HK7.) utasítása a NATO bizottságaival történő kapcsolattartásról, és a honvédelmi miniszter 81/1999. (HK1/2000.) utasítása a NATO együttműködésre kijelölt személyek tárgyalási felhatalmazásáról*], és részben a Honvédelmi Minisztérium Szervezeti Működési Szabályzatának (továbbiakban SZMSZ) HM VGHÁT-ra vonatkozó fejezete tartalmazza. Természetesen a HM VGHÁT-nak a beosztásából adódóan egy sor egyéb feladatai is vannak. Mivel a témához ezek szorosan nem kapcsolódnak, ezért csak a szükségesnek vélt mértékben foglalkozom velük.

Itt szeretnék utalást tenni arra, hogy a cikk írása közben több változás is történt. Ez érinti a NATO szervezetét, valamint a HM – HVK⁸ szervezetét is. Ismert továbbá az is, hogy további változások várhatóak, a védelmi felülvizsgálat és annak kormányzati jóváhagyását követően. Ahhoz, hogy a cikket, be lehessen fejezni, az időközben végbement változásokat 2003. szeptember 01-ei hatállyal tudtam figyelembe venni.

⁵ NAD – National Armaments Director – Nemzeti fegyverzeti igazgató.

⁶ HM – Honvédelmi Minisztérium.

⁷ TOR – Terms of Reference – Szervezeti működési szabályzat.

⁸ HVK – Honvéd Vezérkar.

A Honvédelmi Minisztérium működési rendjéből eredően a NATO-val, EU-val, WEAG-al való együttműködésért és a két-vagy többoldalú nemzetközi kapcsolatokért a főfelelős, a HM védelempolitikai helyettes államtitkár (továbbiakban VPHÁT). Ebből adódóan minden, a nemzetközi kapcsolatokkal összefüggő kérdés - elsősorban politikai vetületét is tekintve - a VPHÁT-on keresztül realizálódik. Minden nemzetközi vonatkozású kérdésben csak azután lehetséges bármilyen szakmai együttműködés, miután az érvényben lévő szabályzókkal összhangban megszületett a politikai jóváhagyás valamilyen szintű együttműködésre, vagy kapcsolattartásra. Ugyanezen elvek alapján történik a NATO CNAD, WEAG és EU-val történő szakmai feladatvégzés is. Ilyen vonatkozásban a nemzetközi területen beszélhetünk a politika jó értelemben vett elsődlegességéről. Ebből adódóan a ***HM VGHÁT, mint nemzeti fegyverzeti igazgató, nemzetközi kérdésekben elsődlegesen a VPHÁT-al köteles egyeztetni***. Természetesen nem vitatva a szakmai felelősségből eredő jogosultságokat és köteleességeket.

A haditechnikai fejlesztéseket, beszerzéseket tekintve, pedig a Honvéd Vezérkar főnök, mint a felhasználói oldalt legfelsőbb szinten képviselő személy a meghatározó olyan értelemben, hogy a Honvéd Vezérkar főnöknek kell megmondani azt, hogy a feladatai végrehajtásához a Magyar Honvédségnek, azon belül a csapatoknak, különböző szervezeteknek mire van szüksége, és ebből adódóan mit kell fejleszteni, beszerezni, rendszerből kivonni. A nemzeti fegyverzeti igazgatónak ezekben a kérdésekben javaslattevői jogosultsága, illetve kötelezettsége van.

2. A magyar nemzeti fegyverzeti igazgatónak a nemzetközi kötelezettségeiből adódóan (a CNAD SZMSZ-ből, a WEAG és EU működési rendjéből eredeztetve) az alábbi általános feladatokat kellene végrehajtani:

- A NATO CNAD és WEAG alárendeltségébe tartozó tevékenységek nemzeti kereteken belüli érvényesítése és végrehajtásának irányítása.
- A magyar nemzeti képviselő ellátása a CNAD, WEAG és EU nemzeti fegyverzeti igazgatói értekezleteken.
- Jog és hatáskörét meghaladó kérdésekben előterjesztés készítése az illetékességi körben eljáró szervezetek vezetői részére.
- A szakterületéhez tartozó témakörökben a védelmi miniszteri ülések anyagainak előkészítése.

- A CNAD, WEAG és EU szervezeteiben a szakterületének megfelelő nemzeti képviselőket ellátó személyek kijelölése, felkészítésük és tevékenységük koordinálása.
- Jog és hatáskörének megfelelően mandátum kiadása a CNAD, WEAG és EU érintett bizottságaiban képviselőket ellátó személyek részére.
- A tárca védelmi célú haditechnikai beszerzéseinek előkészítése és végrehajtása.
- A védelmi célú nemzeti és nemzetközi kutatási-fejlesztési programok összeállítás, a végrehajtás szervezése, a feltételek biztosítása.
- A két-, illetve többoldalú haditechnikai (fegyverzeti) együttműködés irányítása, megvalósítása.
- A különböző programfejlesztések lebonyolítása.
- A védelmi tervezési dokumentumok anyagi és technikai vonatkozású részeinek kidolgozása.
- Az anyagi és technikai vonatkozású szabványosítási tevékenységek irányítása, és az elfogadott szabványok szervezetben belüli érvényre juttatása.

A későbbiekben részletezem majd, hogy a HM VGHÁT-nak, mint a magyar nemzeti fegyverzeti igazgatónak milyen feladatai vannak az SZMSZ szerint, és összehasonlítom a fenti feladatokkal, és értékelem, hogy azok mennyiben felelnek meg az itt felsoroltakkal.

A legutolsó szervezeti változásig, 2003. június 30-ig, a HM VGHÁT munkáját⁹ a neki közvetlenül alárendelt két főigazgató (haditechnikai fejlesztési főigazgató, védelemgazdasági és informatikai főigazgató), a Brüsszelbe kihelyezett képviselője (angolul rövidítve NADREP¹⁰), vala-

⁹ *Megjegyzés:* Az alábbi megállapításokat a HM Oktatási és Tudományszervező Főosztálya által kiadott „A Honvéd Vezérkar integrálása a Honvédelmi Minisztériumba 1998-2001” című 2001-es kiadvány –ISBN 963 7037 45 – alapján tettem.

¹⁰ NADREP – National Armaments Director Representative – nemzeti fegyverzeti igazgató képviselője.

mint szakreferensek, titkárság, főosztályok és háttérintézmények segítettek (4. ábra).

Itt szeretném megjegyezni, hogy az érvényben lévő szabályzóknak megfelelően a Honvédelmi Minisztériumban a munkáltatói jogkört, ezáltal a hagyományos értelemben vett szolgálati előjárói jogkört is, a közigazgatási államtitkár (továbbiakban KÁT) gyakorolja. Ennél fogva a főosztályok irányítása kifejezés alatt minden esetben szakirányítást kell érteni.

A HM KÁT által átruházott jogkörben szakmailag alárendelt főosztályok és háttérintézmények egy részének irányítása a szakirányultságuknak megfelelően a főigazgatókon keresztül valósult meg.

A haditechnikai beszerzési és fejlesztési főigazgató irányította:

- A HM Haditechnikai Fejlesztési és Beszerzési Főosztályt,
- A HM Beszerzési és Biztonsági Beruházási Hivatalt,
- A HM Technológiai Hivatalt, és a hivatal állományába szervezett
- HM programirodákat,
- Valamint a szakreferenseket.

A védelemgazdasági és informatikai főigazgató irányította:

- A HM Informatikai és Hírközlési Főosztályt,
- A HM Közgazdasági és Vagyonfelügyeleti Főosztályt,
- A HM Gazdasági Tervező Hivatalt,
- Az HM Ingatlankezelési Hivatalt.

A HM Jogi Képviselési Főosztály, a HM Infrastrukturális Főosztály és a HM Pénzügyi és Számvetési Szolgálat Központi Pénzügyi és Számvetési Hivatal közvetlenül a HM VGHÁT irányítása alá tartozott.

Ebben a felállásban a védelemgazdasági helyettes államtitkárt a *nemzeti fegyverzeti igazgatói feladatainak ellátásában közvetlenül az alábbi személyek, illetve szervezetek segítették:*

- A haditechnikai beszerzési és fejlesztési főigazgató, *aki egyben a nemzeti fegyverzeti igazgató helyettese is (miniszteri megbízás alapján),*
- A nemzetközi fegyverzeti szakreferens,
- A haditechnikai fejlesztési szakreferens,
- A HM Haditechnikai Fejlesztési és Beszerzési Főosztály, Hadi-technikai Együttműködési Osztálya (5 fő).

Ebből megállapítható, hogy a nemzeti fegyverzeti igazgatót közvetlenül 3 fő, közvetve további öt fő segítette.

3. Képviselők a különböző szintű CNAD és WEAG alárendeltségű bizottságokban.

Ebben a kérdésben nagyon vegyes a kép, ami az alábbi több tényezőnek is köszönhető:

- Amikor a képviseleti rendszert ki kellett alakítani (1996-1997), figyelembe kellett venni a szóba jöhető jelöltek szakmai és a nyelvi felkészültségét, és ebben a nyelvtudás volt a meghatározó.
- Kellő információk hiányában nem lehetett megfelelő koncepció a különböző szintű NATO bizottságok és a Magyar Honvédség, illetve Honvédelmi Minisztérium szervezeteiből kijelölt képviselők vezetési szintjeinek összehangolására.
- Az elmúlt 6 évben történt többszöri átszervezések következtében nagy volt a szervezeti és személyi fluktuáció. Egyes képviselők más beosztásba kerültek, mások nyugdíjba mentek vagy kiváltak a szervezetből, és emiatt cserélődtek a képviselők. A változások során az volt a jellemző, hogy a képviseleti megbízást a személyek vitték magukkal az új beosztásukba. Ez jelentette a „**kisebbik rossz**” megoldást, mivel ezzel biztosított volt, hogy lehetőleg több évig ugyanaz a személy képviselje a MH-et a bizottságban. Viszont a szakfeladatok vándoroltak egyik szervezettől a másikhoz. Így nem beszélhetünk profil tiszta megoldásról, egyes szervezetekhez olyan feladatok gyűrűznek be, amelyek egyébként nem tartoznának hozzájuk.

A képviselők egy része a Honvédelmi Minisztériumból és háttérintézményeitől, a másik része a Magyar Honvédség különböző szervezeteitől, zömmel a Logisztikai Főigazgatóságtól, később az MH ÖLTP-től, a

haderőnemektől és ellátó központoktól, lettek kijelölve. A képviselők nagy része időközben – van ahol már többször is – váltásra került, ami természetesen mindig visszaveti egy kicsit a munka intenzitását, de van ellenkező példa is, amikor további lendületet adott a munkának. Ha megnézzük a Magyar Honvédség és Honvédelmi Minisztérium hierarchiáját és érvényben lévő működési rendjét, akkor könnyen belátható, hogy **a képviseletet ellátó személyek többsége nem tartozik a területért felelős nemzeti fegyverzeti igazgató szolgálati alárendeltségbe, és csak többszöri (4-6) áttételen keresztül juthatnak kapcsolatba a nemzeti fegyverzeti igazgatóval**, ami gyakorlatilag azt jelenti, hogy majdnem soha. Lehetőségként marad a **kizárólag írásos jelentés** a bizottsági ülésekről, amelyek **nem pótolhatják a személyes konzultációt. Főleg akkor, ha a jelentések néha adminisztratív, néha parancsnoki jogkörből adódó okok miatt el sem jutnak a nemzeti fegyverzeti igazgatóhoz. Egyes jelentéseknek pedig jelentőségüknél fogva, nem is kellene oda kerülniük. Ezeket szűrhetné ki egy esetleges Nemzeti Fegyverzeti Igazgatói Koordinációs Iroda.** A képviselők többségének a nemzeti fegyverzeti igazgatóval történő személyes találkozására egy lehetőség kínál (kínál) alkalmat, az úgynevezett **„Hazai CNAD konferencia”**, amelyen részt vesznek a képviselők, valamint minden érintett szervezet megbízottja és a nemzeti fegyverzeti igazgató is. Célszerű lenne ezt évente megtartani, eddig összesen két alkalommal került erre sor. Azt hiszem, nem kell különösen indokolni, hogy a nemzetközi kapcsolatokban mennyire fontos a következetesség, a hitelesség, az egységes értelmezés és az információk pontossága. Ezt pedig csak egy jól működő koordináció mellett a közvetlen kapcsolattartási lehetőség esetén érhető el.

Figyelembe kell venni még egy további magyar sajátosságot. A HM VGHÁT pozíció alapvetően gazdasági-pénzügyi felkészültséget igényel, és a beosztásba történő kinevezésekor is ez alapján kerül kiválasztásra az azt betöltő személy, ami teljesen helyénvaló is. **Ugyanakkor a nemzeti fegyverzeti igazgatói feladatkör**, a beszerzések előkészítésének feladatait leszámítva, **alapvetően mérnök-műszaki, illetve katonai felkészültséget igényel (lásd: haditechnikai együttműködés, programfejlesztések, haditechnikai vonatkozású védelmi tervezés, haderőfejlesztések technikai vonatkozásai, anyagi-technikaiszabványosítás, haditechnikai kutatás-fejlesztés, hadiiparral való együttműködés, képességfejlesztő beruházások, stb.).**

Mindezek azt támasztják alá, hogy **az alapvetően gazdasági-pénzügyi képzettséggel rendelkező HM VGHÁT-t, mint nemzeti fegyverzeti igazgatót, hivatalosan is egy a katonai, mérnök-műszaki területen jártas**

nemzeti fegyverzeti igazgató helyettes kell, hogy segítse. A nemzetközi kapcsolatokat, főleg a NATO kötelezettségvállalásaink fontosságát tekintve, kívánatos lenne, hogy ezen feladatok koordinálását, egyes esetekben a képviselőt is, a nemzeti fegyverzeti igazgató közvetlen alárendeltségében működő aránylag szűk létszámú koordinációs iroda (5-6 fő) lássa el. Célszerű lenne, **hogy:**

- az iroda vezetője egyben a nemzeti fegyverzeti igazgató helyettese legyen,
- az iroda beosztottjai lássák el a nemzeti képviselőt a főbizottságokban, illetve a kiemelten fontos bizottságokban,
- az iroda koordinálja a nemzeti fegyverzeti igazgató feladatkörébe tartozó NATO, WEAG, EU és kétoldalú nemzetközi kapcsolatokat is.

Ezzel biztosítható lenne, hogy minden fontos és szükséges információ közvetlenül eljusson a nemzeti fegyverzeti igazgatóhoz, a kevésbé fontos és lényegtelen információk kiszűrésre kerülhetnének, nem rabolva el az amúgy is szűkös időt a napi teendők során a VGHÁT-tól.

Erre a megoldásra az elmúlt évek során tett többszöri javaslat ellenére, a nemzeti fegyverzeti igazgató részéről nem volt igény. Ellenkezőleg, a 2003. július 01-ei változásokkal – az addig meglévő, a nemzeti fegyverzeti igazgatót ezen a területen közvetlenül támogató beosztások is (haditechnikai beszerzési és fejlesztési főigazgató, szakreferensek) – megszüntetésre kerültek.

Mint ahogyan fentebb említettem, 2003. július 01-ével, a Honvédelmi Minisztérium és a Honvéd Vezérkar létszámának csökkentésével egy időben, **a HM VGHÁT szakmai irányítása alá tartozó szervezeteket, valamint a logisztika területeit érintően, jelentős szervezeti változtatásokra került sor** (a Honvéd Vezérkar alárendeltségében másutt is, de a témához nem tartozik, ezért nem foglalkozom vele).

A 2003. július 01-ei szervezeti változásokat követően a HM VGHÁT és egyben, mint nemzeti fegyverzeti igazgató szakterületét érintően a következő szervezeti, működési rend került kialakításra (5. ábra).

A HM VGHÁT-t közvetlenül egy 5 fős létszámú tanácsadó csoport támogatja. **Ebből egy fő tanácsadó foglalkozik a haditechnikai területtel.** Jelenleg a nemzeti fegyverzeti igazgató helyettesi teendőket ki látja el.

Erre elvileg kijelölésre kerülhet a haditechnikai főtanácsadó (aki eddig is betöltötte ezt a tisztséget, mint főigazgató) látja el.

A HM VGHÁT közvetlen irányítása alatt, a KÁT által átruházott jogkörben, az alábbi *szervezeti elemek működnek*:

- Titkárság,
- Védelemgazdasági főtanácsadók, tanácsadók,
- HM Infrastrukturális Főosztály,
- HM Jogi Képviselési Főosztály,
- HM Logisztikai és Haditechnikai Fejlesztési Felügyeleti Főosztály (a továbbiakban HM LHFFF),
- HM Közgazdasági és Vagyonfelügyeleti Főosztály,
- Ezen kívül a Honvédelmi Minisztérium háttérintézményei közül a következő hivatalok és intézmények tartoznak a HM VGHÁT közvetlen irányítása alá:
- HM Pénzügyi és Számviteli Szolgálat Központi Pénzügyi és Számviteli Hivatal,
- HM Gazdasági Tervező Hivatal,
- A HM Munkabiztonsági és Építésügyi Hatósági Hivatal,
- A HM Protokoll és Nemzetközi Rendezvényszervező Igazgatóság.

A HM VGHÁT szakmai irányítást gyakorol az illetékes főosztályvezetőkön keresztül a következő HM háttérintézmények felett:

- HM Beszerzési és Biztonsági Beruházási Hivatal,
- HM Technológiai Hivatal,
- HM Ingatlankezelési Hivatal.

Ezen kívül a HM VGHÁT szakmai felügyeletet gyakorol a HM Logisztikai és Haditechnikai Fejlesztési Felügyeleti Főosztályon keresztül az **MH Összhaderőnemi Logisztikai Támogató Parancsnokság** szakmai tevékenysége felett.

Az **5. ábrán** szemléltetett vázlatot összehasonlítva a **4. ábrán** látható vezetési és irányítási renddel, az látszik, hogy bizonyos tekintetben egyszerűsödött a HM VGHÁT közvetlen, illetve átruházott jogkörben a szakmai alárendeltségébe tartozó szervezetek vezetési rendje. Megszüntetésre került egy vezetési szint, a főigazgatók vezetési szintje.

A nemzeti fegyverzeti igazgatói feladatkör közvetlen segítségére nem került rendszeresítésre beosztás. A **NATO, WEAG, EU és egyéb nemzetközi szakfeladatokkal kapcsolatos tevékenységek végzésére** a HM Logisztikai és Haditechnikai Fejlesztési Felügyeleti Főosztály állományába szervezett **Haditechnikai Együtműködési Osztály** hivatott. Ezen a területen nem történt lényeges változás, csupán létszámcsökkentés. Mivel az osztály nem rendelkezik közvetlen, csak közvetett NATO, WEAG, illetve EU vonatkozású információkkal, ezért igazi koordinációt sem képes megvalósítani.

Megszűnt két szakreferensi beosztás is, amelyek korábban a nemzeti fegyverzeti igazgatót, illetve helyettesét segítették a nemzetközi feladatok végrehajtásában. **Így a nemzeti fegyverzeti igazgatót, ebbéli munkájában közvetlenül nem támogatja senki**, ami véleményem szerint visszalépés a korábbi helyzethez képest. Ezzel ellentétben az lett volna a kívánatos, hogy erősödjön, legalizálódjon a NATO (WEAG, EU) irányú kötelezettségből adódó tevékenységet koordináló, végrehajtó szervezet közvetlenül a HM VGHÁT alárendeltségében. **Pozitív irányú változás** történt viszont abban, hogy **rendszeresítésre került** a NADREP mellé Brüsszelben egy **NADREP helyettesi beosztás**.

A nemzeti fegyverzeti igazgató hatáskörébe tartozó NATO, WEAG és EU bizottságokban a képviselőlet rendszere, a képviselőlet ellátására vonatkozó eddigi elgondolás nem változott. Többségében a képviselőletet el látók személye sem változott csak más szervezethez került, így a folyamatosság egyenlőre biztosítottnak látszik.

A Honvédelmi Minisztérium **új Munkaköri Jegyzékében továbbra sem jelenik meg a nemzeti fegyverzeti igazgató beosztás**, holott ez cél szerű lenne, mivel a NATO országok esetében is ez a gyakorlat, és így a **Munkaköri jegyzékben jogilag is meg lehetne nevesíteni a nemzeti fegyverzeti igazgató helyettesét is**, amely beosztás szintén hiányzik a Honvédelmi Minisztérium szervezetéből. Indokoltnak tartom továbbá azért is, mert **a nemzeti fegyverzeti igazgatóra vonatkozó feladatok viszont – igaz helyenként hiányosan és pontatlanul - megjelennek a HM VGHÁT feladatai között**.

Ezeket szó szerint idézve az új SZMSZ tervezetből az alábbiak¹¹:

- Képviseli a Honvédelmi Minisztériumot a NATO és a NATO tagállamok felsőszintű *gazdasági, logisztikai és pénzügyi* vezetőivel fenntartott kapcsolatokban.
- Ellátja a nemzeti fegyverzeti igazgatói feladatokat.
- Dönt a különböző szintű bizottságokban a HM szervek és szervezetek képviseletéről.
- Előterjeszti a szövetséges fegyveres erőkkel kapcsolatos egységes védelmi előírások, szabványosítási egyezmények tervezeteit, koordinálja azok végrehajtását.
- Dönt a NATO gazdasági, haditechnikai szabványosítási és minőségbiztosítási, valamint a CNAD alárendeltségében működő bizottságokban a HM szervek és szervezetek képviseletéről, javaslatot tesz a MH képviseletére. Az illetékes szolgálati eljárók álláspontjának kikérését követően meghatározza az említett szervezetekben képviselendő magyar álláspontot, irányítja és ellenőrzi a képviselők tevékenységét.
- Irányítja a NATO Biztonsági Beruházási Programjával (NSIP¹²) kapcsolatos beruházási, és ezzel összhangban lévő építési-beruházási informatikai és hírközlési irányelvek kidolgozását.
- A helyettes államtitkárokkal együttműködve javaslatokat készít elő a nemzetközi kötelezettségek vállalására, illetőleg a vállalt katonai kötelezettségek teljesítésére.
- Engedélyt ad a nemzetközi kapcsolatok keretében gazdasági következményekkel járó kötelezettségvállalásra.
- Irányítja a haditechnikai fejlesztési javaslatok, továbbá a haditechnikai kutatási, műszaki fejlesztési, katonai minőségügyi, szabványosítási és ezzel összefüggő nemzetközi együttműködési, valamint a fejlesztés keretébe tartozó haditechnikai beszerzési

¹¹ **Megjegyzés:** Az itt felsorolt feladatokat a HM SZMSZ-e tartalmazza.

¹² NSIP – NATO Security Investment Programme - Biztonsági Beruházási Program.

tervek kidolgozását, ezt követően a terveket előterjeszti jóváhagyásra.

A fenti feladatok a Honvédelmi Minisztérium új SZMSZ-ében a HM VGHÁT címszó alatt szétszórtan jelennek meg. Így elég nehéz ezeket azonosítani a nemzeti fegyverzeti igazgatói feladatkörhöz. Egyes feladatokat pedig csak áttételesen találhatunk meg. ***Ezért célszerűnek tartanám a nemzeti fegyverzeti igazgatói feladatkörrel összefüggő kötelességeket, feladatokat egy alcím, a nemzeti fegyverzeti igazgató feladatai alatt megjeleníteni.***

Fentebb utaltam rá, hogy ***egyes feladatok hiányoznak***, mint például a WEAG-al és EU-al összefüggőek. Nem esik szó a rendszeres NATO, WEAG és EU védelmi miniszteri ülések előkészítésével kapcsolatos feladatokról. ***Pontatlanul szerepel*** például logisztikai képvisellel kapcsolatos megfogalmazás a felsorolás első pontjában. Ugyanis a NATO-ban a logisztikai képviselést az SNLC¹³ bizottságban a fogyasztói logisztikai oldal, vagyis HVK látja el. Hasonlóan hibás a harmadik pontban szereplő megfogalmazás is, mert a HM VGHÁT csak a szakterületéhez tartozó bizottságok (legyen az NATO, WEAG vagy akár hazai bizottság is) képviselétét illetően jogosult dönteni.

A magyar nemzeti fegyverzeti igazgató feladatkörébe tartozó tevékenységek összehasonlítása a vizsgált négy másik NATO tagországban¹⁴ (Dánia, Olaszország, Németország, Spanyolország) alkalmazott gyakorlattal.

Általános megállapítások:

- Az országok többségében a nemzeti fegyverzeti igazgató (NAD) helyettes államtitkár jogállású személy - kivéve a vizsgált országok közül Olaszországot, ahol a nemzeti fegyverzeti igazgató államtitkár besorolású.

¹³ SNLC – Senior NATO Logisticians’ Conference – NATO Logisztikai Vezetők Értekezlete.

¹⁴ ***Megjegyzés:*** A négy ország elemzése a Katonai Logisztika előző számában olvasható. Jelenleg a főbb szempontokat az összehasonlító táblázat tartalmazza.

A vizsgált országokban:

- a munkaköri jegyzékben is megnevesítik a nemzeti fegyverzeti igazgató beosztást. A HM Munkaköri jegyzékében nem szerepel ilyen beosztás,
- a „**Munkaköri Jegyzékben**” nevesítve van a nemzeti fegyverzeti igazgató helyettes is, míg nálunk ez sem jelenik meg,
- a nemzeti fegyverzeti igazgatót minden esetben egy erre a feladatra rendszeresített, és a nemzeti fegyverzeti igazgatónak vagy helyettesének közvetlenül alárendelt szervezet (főosztály, igazgatóság, osztály) segíti. Nálunk egy a HM VGHÁT-nak szakmailag alárendelt főosztályba szervezett 4 fős osztály hivatott a CNAD és WEAG (EU) szakfeladatokat koordinálni,
- ugyanaz a személy látja el a nemzeti fegyverzeti igazgatói feladatokat a CNAD-ben, a HM WEAG-ban és az EU-ban is, ez meg-egyezik a magyar gyakorlattal,
- a nemzeti fegyverzeti igazgató jelentős ráhatással, irányítási jogkörrel rendelkezik a nemzeti hadiipar felett, míg nálunk alig van kapcsolata a hadiiparral,
- a CNAD és WEAG főbizottságaiba a nemzeti fegyverzeti igazgatónak vagy helyettesének közvetlenül alárendelt szervezetektől vannak a képviselők kijelölve. Nálunk teljesen vegyes a kép. A képviselők a Honvédelmi Minisztériumból, a HM háttérintézményeitől és az MH ÖLTP-től vannak kijelölve. A főbizottságokban képviselő ellátók feladata lenne egyben az adott témakörben a koordináció is. Ebben az esetben ez szinte lehetetlen feladat. **Ennek alapvetően két oka van:**

- Figyelembe véve a Magyar Honvédség működési rendjét, a kijelölt képviselő a beosztásából adódóan nem jogosult az MH-t érintő teljes koordinációra.

- A képviselőknek nincs közvetlen kapcsolata a nemzeti fegyverzeti igazgatóval, ezáltal olyan időcsúszás keletkezik, amire felhatalmazást kap az illető a feladatok továbbadására, hogy ad-dig leg több esetben az aktualitását veszti.

- A 2-es és 3-as szintű bizottságokba a képviselők a haderőnektől és a szakmai háttérintézményektől vannak kijelölve. Ez megegyezik a nálunk is kialakult gyakorlattal.
- A nemzeti fegyverzeti igazgatót minden esetben a NADREP képviseli Brüsszelben, a NATO Központban. Ez nálunk is így van.

További megállapítások a CNAD-al kapcsolatos működési rendet vizsgálva a napi gyakorlatból¹⁵ vett példák és saját tapasztalataim alapján:

A NATO irányába végzett tevékenység nem kellően koordinált. Nem azt állítom, hogy minden tekintetben rossz, hanem azt, hogy hiányosságok vannak itt is. Ez megállapítható, ha a tervezési oldalát nézzük a tevékenységnek és hasonlóan a végrehajtás oldalát tekintve is. ***A tervezési oldalon*** fellelhető hiányosság: hogy a felelős szervezetet megkerülve kerülhetnek betervezésre bizottsági ülésekre történő kiutazások; úgy kerülnek kicserélésre a képviselők, hogy a felelős szervezet nem tud róla, hogy csak példát említsek. ***A gyakorlati végrehajtás során*** számos hiányosságot tudnék felsorolni, mint például a következőket: sokszor a bizottsági ülésekre felkészületlenül utaznak ki a képviselők; nem rendelkeznek az ülés napirendjéhez szükséges konkrét felhatalmazással; az ülések után nem készül érdemi újtjelentés, az ülés napirendjén szereplő téma, illetve az abból származtatható információk, feladatok nem jutnak el az illetékesekhez; koordináció hiányában nem kerülnek feldolgozásra fontos témák, így nem alakítható ki valós nemzeti vélemény; stb.

¹⁵ Ehhez felhasználtam a 2003 március - április hónapban „***A CNAD és WEAG (EU) bizottsági képviselet***” témakörben készített jelentésemet (741/7/2003 számú jelentés), amely elkészítésre a HM VGHÁT-tól kaptam feladatot.

ÖSSZEHASONLÍTÓ TÁBLÁZAT

<i>Ország</i>	<i>A fegyverzeti igazgató (NAD*) jogállása</i>	<i>Hány CNAD és WEAG bizottság munkájában vesznek részt?</i>	<i>A NAD-t közvetlenül segítő szervezeti elemek</i>	<i>Képviselők a CNAD és WEAG Főbizottságaiban (1. szintű)</i>	<i>Képviselők a CNAD és WEAG 2. és 3. szintű bizottságaiban</i>
Dánia	Helyettes államtitkár	~ 75	Egy főosztály	A NAD közvetlen alárendeltségében lévő főosztály állományába szervezett koordinátorok	Haderőnevektől
Olaszország	Államtitkár	Több, mint 100, nincs pontos adat	Altábornagy rendfokozatú NAD helyettes, és a neki alárendelt 5 igazgatóság	Az igazgatóságok állományából	Haderőnevektől és a háttér intézetek állományából
Németország	Helyettes államtitkár	Több, mint 100, nincs pontos adat	Nemzetközi Kapcsolatok Osztálya	A NAD-nak közvetlenül alárendelt osztályok állományából	Haderőnevektől és a Fegyverzeti Hivatal állományából
Spanyolország	Helyettes államtitkár	~ 150	Nemzetközi Kapcsolatok Igazgatósága	A NAD-nak közvetlenül alárendelt Igazgatóságok állományából	Haderőnevektől és a Technológiai Központok állományából
Magyarország	Helyettes államtitkár	~ 40	A HM LHFFF* egy osztálya, a HEO** összesen 4 fő	Vegyesen: a HM szervek és háttérintézményei, valamint az MH ÖLTP állományából	Vegyesen: a HM szervek és háttérintézményei, valamint a haderőnevek és az MH ÖLTP állományából

Megjegyzés: *HM LHFFF – Logisztikai és Haditechnikai Fejlesztési Felügyeleti Főosztály.

** HEO – Haditechnikai Együttműködési Osztály.

Összegzett következtetések a Magyar Honvédségre vonatkozóan :

- A nemzeti fegyverzeti igazgatói beosztást ellátó személy, hasonlóan más NATO országokhoz, nálunk is helyettes államtitkári jogkörrel rendelkezik.
- A 2003. július 01-ei szervezeti változásokkal egyszerűsödött a HM VGHÁT szakmai alárendeltségében lévő szervezetek irányítási rendje, ugyanakkor ***gyengültek a CNAD, WEAG, EU és nemzetközi együttműködési feladatok végzésért felelős szervezeti feltételek.***
- Továbbra sem jelenik meg a HM Munkaköri Jegyzékében a nemzeti fegyverzeti igazgató és nemzeti fegyverzeti igazgató helyettesi funkció.
- A HM SZMSZ-a részben hiányosan, részben pontatlanul tartalmazza a nemzeti fegyverzeti igazgatói beosztáshoz tartozó feladatokat.
- A nemzeti fegyverzeti igazgató általában jelentős ráhatással, irányítási jogkörrel rendelkezik a nemzeti hadiipar felett, míg nálunk alig van kapcsolata a hadiiparral.
- Nincs a nemzeti fegyverzeti igazgató közvetlen alárendeltségében olyan szervezet, amely a NATO CNAD, WEAG és EU feladatokat koordinálná. Ez a feladat csak áttételen keresztül valósulhat meg.
- A nemzeti képviselők a főbizottságokba nem a nemzeti fegyverzeti igazgatónak közvetlenül alárendelt szervezettől vannak kijelölve.
- Pozitív irányú változás, hogy rendszeresítésre került a NADREP helyettesi beosztás.
- Jelenleg a nemzeti fegyverzeti igazgató helyettesi teendőket a HM GHÁT főtanácsadója látja el.

Javaslat a nemzeti fegyverzeti igazgatói feladatkör szervezeti támogatására vonatkozóan:

1. Hasonlóan a Védelemgazdasági Koordinációs Irodához, létrehozni a Nemzeti ***Fegyverzeti Igazgatói Koordinációs Irodát (6. ábra),***

amelynek vezetője a nemzeti fegyverzeti igazgató helyettes. Az iroda létszámát a feladatok függvényében a következőképpen kialakítani:

- 1 fő szárazföldi fegyverzeti koordinátor,
- 1 fő légierői fegyverzeti koordinátor,
- 1 fő kutatás-fejlesztés és WEAG koordinátor,
- 1 fő AGS¹⁶ programfelelős,
- 1 fő rakétavédelmi programfelelős,
- 1 fő szabványosítás, minőségbiztosítás és egyéb témák.

Ez összesen hét fő, amely létszám a tanácsadó csoportból és a Hadi-technikai Együttműködési Osztály állományából kiállítható gyakorlatilag létszámnövekedés nélkül.

Ebben az esetben a HM LHFFF feladataiból kikerülnének a CNAD, WEAG, EU és a két és többoldalú nemzetközi együttműködési feladatok. A koordinátorok járnának ki a főbizottsági ülésekre, és mivel közvetlenül kapcsolatban állnak a nemzeti fegyverzeti igazgatóval, lehetőségük lenne a valós koordináció megvalósítására.

Ezt a megoldást tekinthetjük 3. változatnak, ahol az első változat a 2003 július 01-e előtti helyzet, 2. változat a július 01-e utáni helyzet.

2. Mint lehetséges megoldás, felvetődik egy olyan változat is, ahol *a nemzeti fegyverzeti igazgatói beosztás önállóan jelenik a HM Munkaköri Jegyzékében, helyettes államtitkári besorolással.* Ebben az esetben a HM VGHÁT-ról leválasztásra kerülnének a nemzeti fegyverzeti igazgatóhoz kötődő NATO CNAD, WEAG és egyéb nemzetközi ügyekkel összefüggő feladatok.

A nemzeti fegyverzeti igazgatót közvetlenül egy 8-10 fős Fegyverzeti Igazgatói Koordinációs Iroda segítené. A HM LHFFF-ből kikerülne a Hadi-technikai Együttműködési Osztály, amelynek feladatai bekerülnének a koordinációs irodába. Mivel ez a változat egy plusz helyettes államtitkári pozíció rendszeresítésével is járna, nehezebben kivitelezhető, mint az előző javaslat. Viszont ez azzal az előnnyel járna minden más megoldás-

¹⁶ AGS – Alliance Ground Surveillance – Szövetséges Szárazföldi Felderítő rendszer.

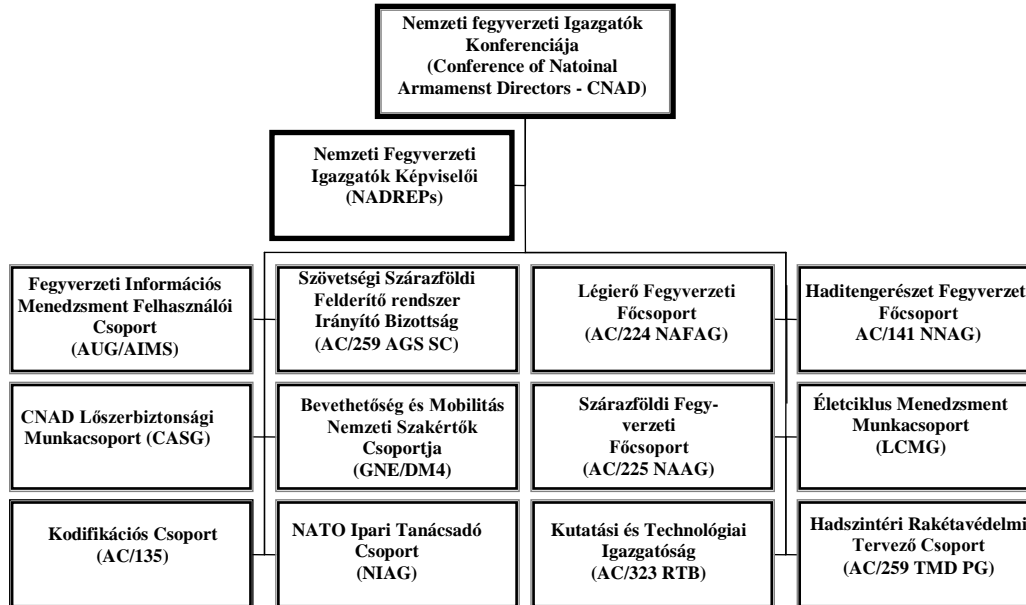
sal szemben, hogy a nemzeti fegyverzeti igazgató kénytelen lenne minden témában egyeztetni, vagyis konzultációt folytatni az illetékes vezetőkkel a döntések előtt, és nem fordulhatna elő, hogy úgy hozzon döntést, hogy nem konzultál az érintettekkel.

Miért gondolom ezt? Abban az esetben, amikor a HM VGHÁT egyben a nemzeti fegyverzeti igazgató is, elvileg meg van az a lehetősége egy bizonyos kereteken belül, hogy úgy hozzon gazdasági kihatással járó döntést CNAD, WEAG és EU szakterületét érintő ügyekben, hogy nem kell konzultálnia más vezetőkkel. Ebben benne van a tévedés lehetősége még úgy is, hogy kizárjuk a szándékosságot. Főleg úgy, hogy a jelenlegi elgondolások szerint (az SZMSZ-ből következően) a termelői és fogyasztói logisztikáért egyaránt a HM VGHÁT felelős.

Felhasznált irodalom

1. NATO CNAD Terms of Reference, AC/259 – D/1539 Annex II számú NATO dokumentum.
2. A Honvédelmi Minisztérium Ideiglenes Szervezeti Működési Szabályzata (tervezet).
3. 741/7/2003 HM számú Jelentés a CNAD és WEAG (EU) bizottsági képviselőt témakörben megtartott értekezletről.
4. A honvédelmi miniszter 15/1999. (HK7.) utasítása a NATO bizottságaival történő kapcsolattartásról.
5. A honvédelmi miniszter 81/1999. (HK1/2000.) utasítása a NATO együttműködésre kijelölt személyek tárgyalási felhatalmazásáról.

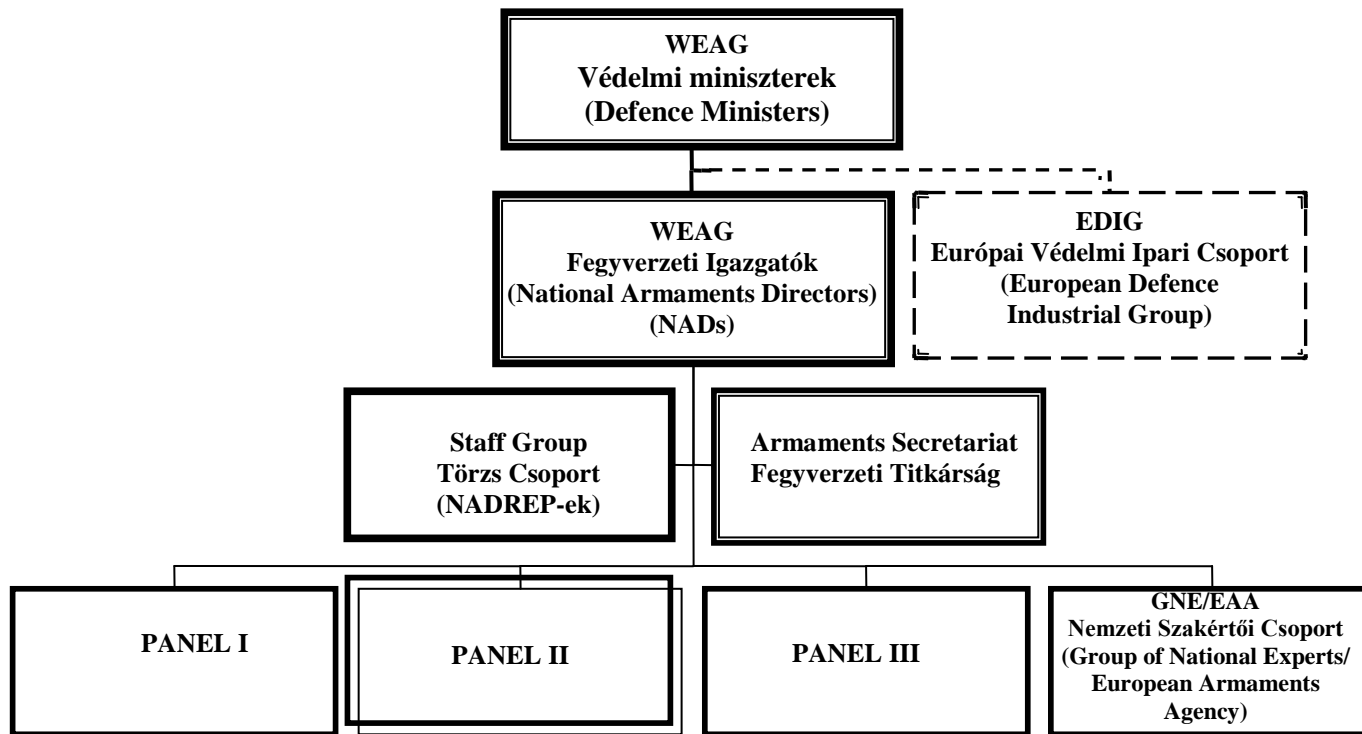
A CNAD felépítése
(Conference of National Armaments Directors - Nemzeti Fegyverzeti Igazgatók Konferenciája)

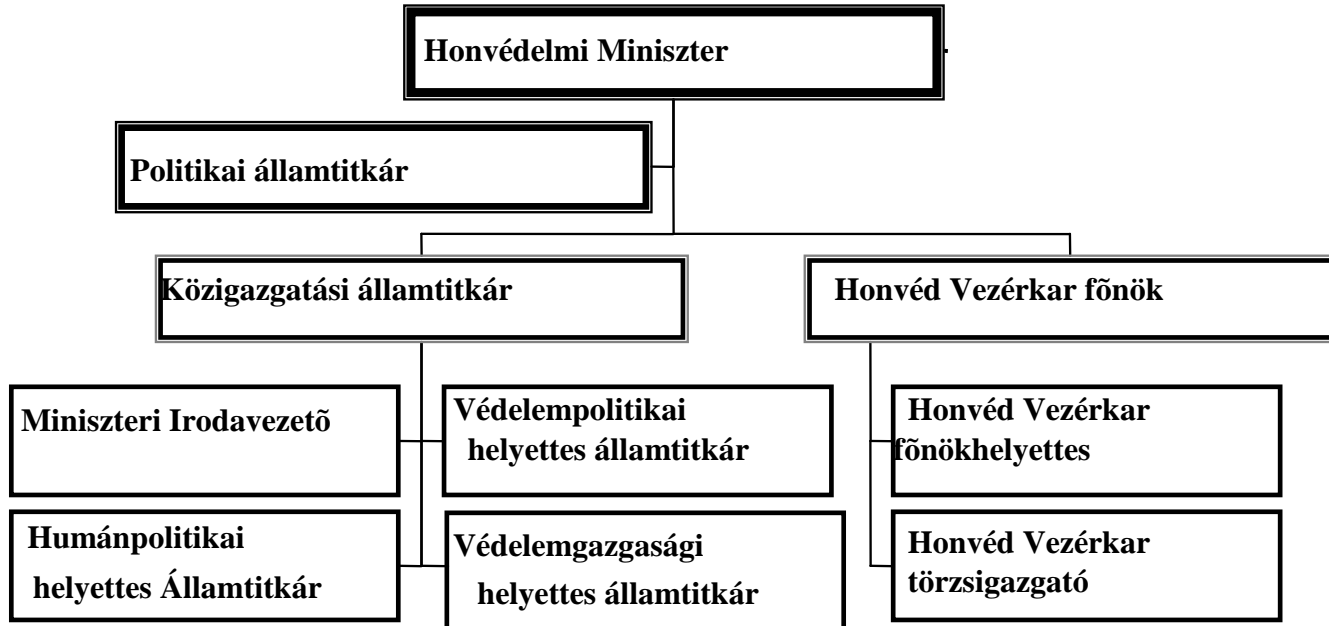
Megjegyzés: Az itt felsorolt bizottságok a CNAD főbizottságai. A főbizottságok alárendeltségében működnek a 2. szintű, azok alárendeltségében a 3. szintű bizottságok, munkacsoportok, összességében mintegy 220 különféle szintű bizottság.

WEAG - Western European Armaments Group
Nyugat-Európai Fegyverzeti Csoport

2. ábra

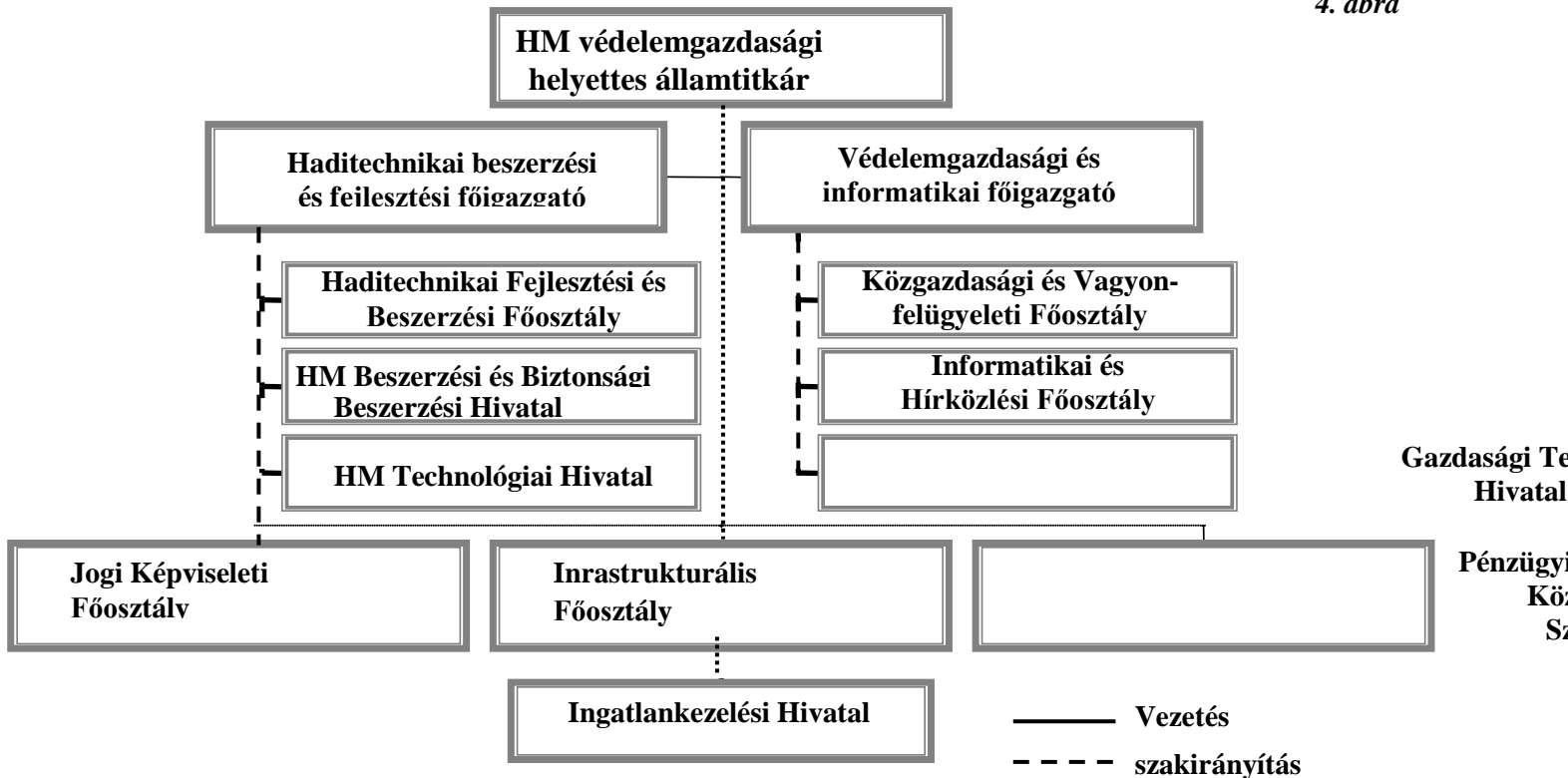

A Honvédelmi Minisztérium
felső szintű vezetésének felépítése

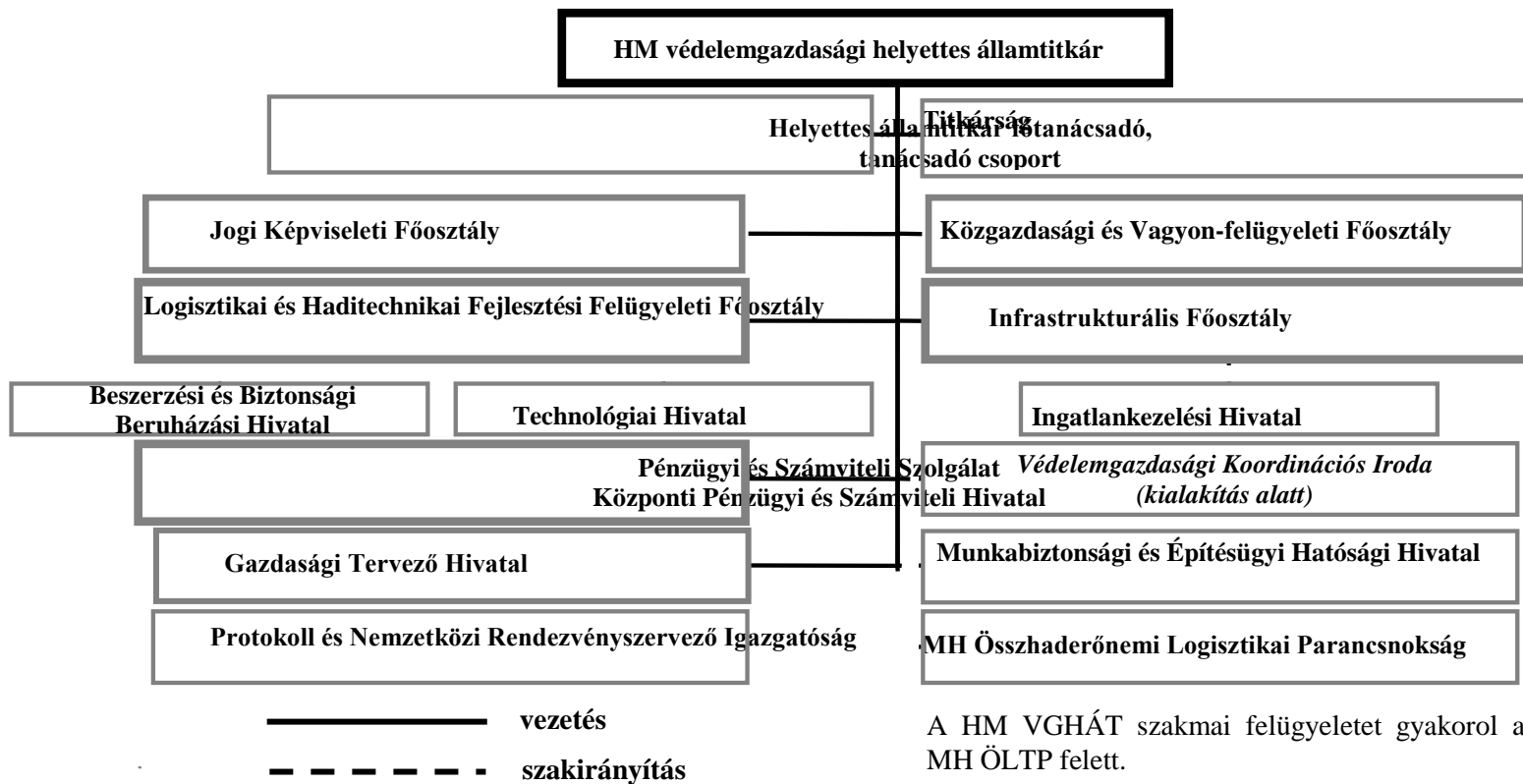
A HM VGHÁT ALÁRENDELTSÉGÉBE TARTOZÓ SZERVEZETEK VEZETÉSI, IRÁNYÍTÁSI RENDJE 2003. JÚNIUS 30-IG

4. ábra

A HM VGHÁT alárendeltségébe tartozó szervezetek vezetési, irányítási rendje
2003. július 01-től

5. ábra

JAVASLAT
a nemzeti fegyverzeti igazgatói feladatkör szervezeti támogatására

6. ábra

